

බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ ඓතිහාසික වර්ධනය (කෝට්ටේ යුගයේ සන්දේශ කාව්‍ය සහ පිරිවෙන් අධ්‍යාපන පනත ආශ්‍රයෙන්)

**කල‍්‍යාණී විජේසුන්දර
දීපාංජනී ඇල්ලෙපොළ**

හැඳින්වීම

මහින්දාගමනයේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් රට පුරා බුදුදහම ව්‍යාප්ත වූ බවට දිවයිනේ විවිධ ප්‍රදේශවලින් හමුවී ඇති ලෙන්ලිපි සාක්ෂ්‍ය දරයි. මෙරට බෞද්ධාගමික සමාජයක් බිහිවීමත් සමඟ සංඝ සමාජය පෘථුල වෙන්ම හික්ෂුන් වහන්සේලාට ලෙන් විහාර ප්‍රමාණවත් නොවූයෙන් පැරණි රජවරුන් හික්ෂු වාසස්ථාන වශයෙන් ඉදිකළ පිරිවෙන් කාලයක් සමඟ අධ්‍යාපන මධ්‍යස්ථාන බවට පත්විය. අනුරාධපුර අවධියෙන් ඇරඹී මෙම අධ්‍යාපන කේන්ද්‍රස්ථාන ක්‍රමයෙන් රට පුරා ව්‍යාප්ත වන්නේ රාජ්‍ය අනුග්‍රහය මධ්‍යයේය. මේ පිළිබඳ පුරාවිද්‍යාත්මක, සාහිත්‍යමය සහ ඓතිහාසික සාධක සාක්ෂ්‍ය සපයයි. සන්දේශවලින් එකල පැවති බෞද්ධ පිරිවෙන් අධ්‍යාපන ක්‍රමවේදය පිළිබඳ තොරතුරු හෙළි කරයි. මේ අතර කෝට්ටේ යුගයට සම කළ හැකි පිරිවෙන් අධ්‍යාපන උන්නතියක් හා ශාස්ත්‍රීය නවෝදයක් වෙනත් යුගයක දැක ගැනීම අසීරුය. ගිහි පැවිදි බහුශ්‍රැත පඬිවරු, පිරිවෙන් ආයතන සහ වටිනා ග්‍රන්ථ රැසක් මේ යුගයේදී බිහිවූහ. තොටගමුවේ විජයබා පිරිවෙන, විදාගම ශ්‍රී සඤ්ඤාන්ද පිරිවෙන, කැරගල පද්මාවතී පිරිවෙන, පැපිලියානේ සුනේත්‍රාදේවී පිරිවෙන, දෙවිනුවර ඉරුගල් කුලතිලක පිරිවෙන ආදී පිරිවෙන් ඒ අතර ජනප්‍රිය විය. කෝට්ටේ යුගයේ රචිත සන්දේශ ආශ්‍රයෙන් එකල පැවති අධ්‍යාපන ක්‍රමය නූතන පිරිවෙන් අධ්‍යාපන ක්‍රමය දක්වා වර්ධනය වූ ආකාරය පිරිවෙන් පනත සමඟ සංසන්දනාත්මකව විමර්ශනය කිරීම පර්යේෂණ අරමුණ විය. ඓතිහාසික පිරිවෙන් අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ වර්ධනයක් නූතන පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයෙන් ප්‍රතීයමාන වන්නේද යන්න පර්යේෂණ ගැටලුව වශයෙන් යොදා ගනිමින් අධ්‍යයනය සිදු කෙරිණි.

පර්යේෂණ විධික්‍රමය

ගුණාත්මක පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය යටතේ ග්‍රන්ථ පරිශීලනය ආශ්‍රයෙන් කෝට්ටේ යුගයෙහි රචනා වූ සන්දේශ සහ ශ්‍රී ලංකා සමාජවාදී ජනරජයේ පාර්ලිමේන්තුව ප්‍රකාශයට පත්කළ 1979 අංක 64 දරන පිරිවෙන් අධ්‍යාපන පනත ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය වශයෙන්ද වෙනත් ප්‍රාමාණික කෘති ද්විතීයික මූලාශ්‍රය වශයෙන්ද යොදා ගනිමින් අධ්‍යයනය සිදු කරන ලදී.

ප්‍රතිඵල සහ සාකච්ඡාව

ගම්පොළ සාහිත්‍ය සමයේ ඇරඹෙන සන්දේශකරණය සිංහල සාහිත්‍යයෙහි හැඩතල මැවූ නිර්මාණාංගයක් විය. එතෙක් කවියන් අභිරුචියෙන් වර්ණනා කළ දඹදිව පරිසර වර්ණනා වෙනුවට සන්දේශ කතුවරු මෙරටදී දැක පුරුදු ගම්නියම්ගම්, වෙහෙරවිහාර, ගංගා, පර්වත ආදිය වර්ණනා කළහ. දහහතරවැනි ශතවර්ෂයේ සිට ලක්දිව ගම් නගර, මාර්ග, ස්ථාන, ප්‍රදේශ, රාජ්‍ය පාලකයන්, වැසියන්, උගතුන්, විදුහල්, වෙළෙඳාම් සහ සිරිත්විරිත් යනාදී කරුණු ගැන ප්‍රමාණවත් විස්තරයක් සන්දේශවල ඇතුළත් වේ (පඤ්ඤාකිත්ති හිමි, 1959: 60). මේ අතුරින් රටේ අධ්‍යාපන ක්‍රමය ආශ්‍රිතව තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීමට ද අවධානය යොමු වී ඇති බව සන්දේශවලින් හෙළිවේ. ලංකාවේ සාම්ප්‍රදායික අධ්‍යාපන ආයතනය 'පිරිවෙන'යි. සිංහල, පාලි, සංස්කෘත වැනි විෂයන් මෙන්ම බුද්ධධර්මය ඉගෙනුමට පමණක් සීමා නොවුණු පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයෙන් නක්ෂත්‍රය, අලංකාර ශාස්ත්‍රය, භාෂාව සහ ව්‍යාකරණය, ඡන්දස් ශාස්ත්‍රය ආදිය හැදෑරීමටද අවකාශ තිබුණ බව හඳුනාගත හැකිවිය.

ගිරා සන්දේශයෙහි තොටගමු වෙහෙර ආශ්‍රිත 'විජයබා පිරිවෙන වැනුම' එකල මෙරට පැවති අධ්‍යාපන ක්‍රමය පිළිබඳ තොරතුරු හෙළි කරයි. 'රාහුල හිමියන්ගේ විශාරදත්වය දඹදිව ද උසස් ලෙසින් පහළ වැ ගියෙන් එහි සිටූ නොයෙක් බමුණෝ මෙහි එන්නට වූහ' (මුනිදාස, 2002 : 252) යනුවෙන් විදෙස් රටවලින් පවා මෙහි පැමිණි බව ගිරා සන්දේශ විවරණයෙහි සඳහන් වේ. මෙම පිරිවෙනෙහි ක්‍රීටිකය, වියරණ, සංස්කෘත, මගධ, එළ, දෙමළ, කාව්‍ය ආදී විෂයයන්ද ධර්ම හා කලා විෂයන් පමණක් නොව වේදය, අර්ථශාස්ත්‍රය, ජ්‍යොතිෂය හා වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රය ආදී විෂයයන්ද ඉගැන්වූහ. 'අතුරුදහන් කෙරෙමින් සිටු අව මඟය' යන්නෙන් සතර අපායෙහි වැටීමට හේතුවන දේවල් නොකරමින් සුගතියෙහි උත්පත්තිය ලැබීමට කුසල ක්‍රියා කරමින් ජීවත්වූ බවද පවසයි. ධර්මය ඉගෙනීම, ඉගැන්වීම සහ පිළිපැදීම යන කාරණයන් මෙහි කියවේ.

දැනැ ගත් සඳ ලකර වියරණ වියත් මුළු
පවසත් සකු මගද එළ දෙමළ කිව් නළු (227 කවිය)

පුරාණ කවියන්ගේ ආකාරය ප්‍රකාශ කළා වූ ඡන්දස්, අලංකාර, වියරණ දැන අවබෝධ කරගත් ව්‍යක්ත පිරිස තැන තැන හිඳ සංස්කෘත, පාලි, සිංහල, දෙමළ කාව්‍ය නාටක කියවන බව ගිරා සන්දේශයේ දක්වයි. කාව්‍ය නාටක ද මේ පිරිවෙනෙහි ඉගැන්වූ බව සඳහන් වීම තත් යුගයේ අධ්‍යාපන ක්‍රමවේදය පිළිබඳ අගනා තොරතුරකි. සංස්කෘත මාගධී හෙළ බස් කාව්‍ය නාටක පමණක් නොව එකල විජයබා පිරිවෙනෙහි දෙමළ කාව්‍ය නාටක පවා ඉගෙනීම සහ ඉගැන්වීම සිදු කර ඇත.

තබා පෙළින් පෙළැ ඇදැ නිල් පලග මැඳ
බබා සෙද තැනින් තැනැ ගහ ගණන් බැඳ (ගිරා සන්දේශය : 224)

උක්ත කවිය අනුව ඇතැම් ශාස්ත්‍රානිලාඡිහු තැනතැන වාඩිවී තාරකා මෙන් කවඩී ගෙන නිල් පැහැති පුවරු මැඳ පෙළින් පෙළ තබා අදිමින් වහවහා බෙදමින් තැනින් තැන ග්‍රහ සංඛ්‍යාවන් බිඳිමින් සූර්ය සිද්ධාන්තය ගනිති' යනුවෙන් පැවසෙයි. 'සමහරු සූර්ය සිද්ධාන්ත ක්‍රමයෙන් ග්‍රහ ගණිතය උගනිති. ඒ සඳහා නිල් පුවරු ගෙන ඒ මැඳ කවඩී

තබා ඒ මේ අත අදිමින් බෙදමින් ගණන් බලත්' (මුනිදාස, 2002 : 253) යනුවෙන් නක්ෂත්‍ර විද්‍යාව උගන්නා අනුපිළිවෙළ පවා දක්වා තිබේ.

VI වන පරාක්‍රමබාහු රජ සමයේ ශ්‍රී රාජගුරු වනරතන හිමි කැරගල පද්මාවති පිරිවෙනෙහි වැඩ සිටිසේක. භංස සන්දේශයෙහි පද්මාවති පිරිවෙන සහ වනරතන මාහිමි පිළිබඳ කරන වර්ණනාවේදී එකල මෙරට පැවති පිරිවෙනක ස්වරූපය මැනවින් අවබෝධ කරගැනීමට 'නුවණින් සියලු විදු දනහට මුදුන් වන' (භංස සන්දේශය : 184) යන පැදියෙන් පාඨකයාට අවකාශ සලසයි. භංස සන්දේශයෙහි 170 - 179 කවි දහයක් යොදා ගනිමින් පද්මාවති පිරිවෙනෙහි ශිෂ්‍ය හික්ෂුන් වහන්සේ සහ පිරිස අධ්‍යාපනය හදාරන ආකාරය ඉදිරිපත් කරයි.

ප ර ණ අලුත් පොත් පෙරළා පනින් පන
දරණ කරන ලෙස ඉඳ ගෙන වෙනින් වෙන
හෙරණ සිඛ කියති හෙරණෝ තැනින් තැන (භංස සන්දේශය : 170)

තෙවලා දහම් උගන්වන ආකාරය කවි ත්‍රිත්වයක් යොදා ගනිමින් භංස සන්දේශ කතුවරයා විස්තර කරයි.

...ගැඹුරු විජම් පෙළරුත් අසති සමහ රු
...අයෙක් සුතුරු පෙළදම් පදරුත් අස ති
...අසති නොයෙක් සග ගණ විනය පිටක ය (175- 177 කවි)

පරෙවි, කොවුල් සහ ගිරා සන්දේශ පැපිළියානෙහි සුනේත්‍රාදේවී පිරිවෙණ පිළිබඳ වර්ණනා කරයි. පරෙවි සන්දේශයෙහි කර්තෘ සන්දර්ශිත පද්‍යයෙන් "සියල් කවි නළු මගද සකු බස" යන්නෙන් සියලු කාව්‍ය නාටකද හෙළ, මගධ, සංස්කෘත භාෂාද වහා දැනගත්තා වූ පසළොස් වියේදී ස්කන්ධ කුමරුගේ වරම් ලැබුවාවූ යනුවෙන් රහල් හිමියන්ගේ පාණ්ඩිතය මතු කරමින් බෞද්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රමවේදයේ විෂය කොටස් පිළිබඳ ඉඟිකරයි. සැලලිහිණි සන්දේශයෙහි කර්තෘ සන්දර්ශිත පද්‍යයෙහි 'නැණගුරු සබස සමය ද දැනුමෙන් වොරැදි' (111 කවිය) යනුවෙන් රහල් හිමි වර්ණනා කරයි. කෝකිල සන්දේශයෙහි කතුවරයා ද්‍රවිඩ භාෂාව මනාව දත් අයෙකු බව හඳුන්වා දෙන්නේ පහත කවියෙනි.

දසන මතින් හෙළ දෙමළ බණ තතු
වසන දෙවිනුවර යතිදෙක් ලෙසට සිතු (287 කවිය)

මෙම කරුණු විමසා බැලීමේදී තත් යුගය වන විට අධ්‍යාපනය විවිධාංගීකරණය වී පැවති බව පැහැදිලි වේ. එහෙත් අධ්‍යාපන ක්‍රමවේදය පිළිබඳ විමසීමේදී එය අනුක්‍රමයෙන් පටු අරමුණුවලට සීමාවෙමින් වෙමින් නූතන යුගය වන විට පාඨමාලා ක්‍රමයක් බවට පත්වී ඇත. මේ පිළිබඳ ශ්‍රී ලංකා සමාජවාදී ජනරජයේ පාර්ලිමේන්තුව ඉදිරිපත් කළ 1979 අංක 64 දරන පිරිවෙන් අධ්‍යාපන පනතේ දක්වා ඇති පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ පරමාර්ථවලින් පැහැදිලි වේ. එනම්,

අ) පර්යන්ති - පටිපත්ති - පටිවේධ යන ත්‍රිවිධ ශාසනයේ ආරක්ෂාව හා අභිවෘද්ධිය කෙරෙහි හික්ෂුන් වහන්සේ අතර උනන්දුවක් ඇතිකිරීම

ආ) සැරියුක් මහ මුගලන් තෙර පරපුරෙන් පැවත එන සඟ පරපුර අවිච්ඡින්නව පවත්වා ගෙනයාම සඳහා අවශ්‍ය විනය, ත්‍රිපිටක ඥානය, ධර්මගරුක බව හික්ෂුන් වහන්සේ අතර ඇති කිරීම

ඇ) දේශීය හා විදේශීය ධර්ම දූත මෙහෙයෙහි මෙන්ම හික්ෂුන් වහන්සේලාට යෝග්‍ය වෙනත් සේවාවල නිරතවීම සඳහා අවශ්‍ය ප්‍රායෝගික දැනුම සඳහා ශික්ෂණයක් දීම

ඈ) බෞද්ධ දර්ශනය, බෞද්ධ සංස්කෘතිය, බෞද්ධ ඉතිහාසය හා සිංහල, පාලි, සංස්කෘත ඇතුළු භාෂාන්තර හා විෂයාන්තර පිළිබඳ ගැඹුරු දැනුමක් ලබාගැනීම සඳහා හික්ෂුන් වහන්සේලාට පහසුකම් ලබාදීම.

අතීතයේ පැවති පෘථුල අධ්‍යාපන ක්‍රමවේදය වර්තමාන පිරිවෙන් පනත හරහා පටු වී ඇති බව පිරිවෙන් පනතෙහි අරමුණුවලින් ගම්‍යමාන වේ. වර්තමාන පිරිවෙන් අධ්‍යාපන ක්‍රමවේදය බුදු දහම සහ බෞද්ධ දර්ශනය වැනි අරමුණුවලට සීමා වී ඒවායෙහි වර්ධනයට අවශ්‍ය දැනුම සම්පාදනය කිරීමේ අරමුණින් සකස් කර තිබෙන බව පැහැදිලි වේ.

නිගමනය

කෝට්ටේ යුගයේ පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය, නූතන පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය සමඟ සංසන්දනය කිරීමේදී පිරිවෙන් පනතෙහි පරමාර්ථ සමඟ බැලීමේදී වර්තමාන පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ පරමාර්ථ පටු වී ඇති බව පෙනේ. කෝට්ටේ යුගයේ පැවති ක්‍රමානුකූල පිරිවෙන් අධ්‍යාපන පටිපාටිය අනුව එම ආයතනවල සිංහල, පාලි, සංස්කෘත, ප්‍රාකෘත, දෙමළ වැනි භාෂා මෙන්ම කාව්‍ය, නාටක, ජ්‍යෝතිෂ ශාස්ත්‍රය වැනි ලෝකික විෂයන්ද ඉගැන්වුවද ප්‍රධානම විෂය වූයේ ත්‍රිපිටක බුද්ධධර්මයයි. එදා පමණක් නොව නූතනයේද සංස්කෘත පොතපත ආශ්‍රයෙන් මහායාන බෞද්ධ දර්ශනය උගන්වා බෞද්ධ ඉගැන්වීම් ක්‍රම අනුව ගිහිපැවිදි දෙපක්ෂයේම ශිෂ්‍යයන්ට හික්මීමක් සහිත සංයමයක් ලබාදීම සහ බුදුදහම සහ බෞද්ධ දර්ශනය ව්‍යාප්ත කිරීම මෙම පිරිවෙන් ආයතනවල මූලික පරමාර්ථය වූ බව නිගමනය කළ හැකිය.

ප්‍රමුඛ පද : බෞද්ධ අධ්‍යාපනය, පිරිවෙන්, කෝට්ටේ යුගය, සන්දේශ කාව්‍ය, පිරිවෙන් පනත

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

ගුණවර්ධන, ඩී. ඩී. එස්. (2009) (සංස්.) කෝකිල සන්දේශය. කොළඹ: ඇස්. ගොඩගේ සහෝදරයෝ.
පඤ්ඤාකිත්ති හිමි, කොටහේනේ. (1959). සාහිත්‍ය කතා 4. කළුතර : විද්‍යාදීප පොත්හල.
පඤ්ඤාසාර, ඔක්කම්පිටියේ. (2011) (සංස්.) හංස සන්දේශය. කැලණිය : කර්තෘ ප්‍රකාශන.
මුනිදාස, කුමාරතුංග. (1959). (සංස්.) පරෙවි සන්දේශ විවරණය. කොළඹ : ඇස්. ගොඩගේ සහෝදරයෝ.
ගිරා සන්දේශ විවරණය. (2002). (සංස්.) කොළඹ : ඇස්. ගොඩගේ සහෝදරයෝ.
පිරිවෙන් අධ්‍යාපන පනත (1979) ශ්‍රී ලංකා රජයේ මුද්‍රණ දෙපාර්තමේන්තුව